

Ovanligt med förebyggande sjukpenning

Sjukpenning i förebyggande syfte finns till för att den som genomgår behandling eller rehabilitering som förebygger sjukdom ska kunna få ersättning för förlorad arbetsinkomst. Ersättningen kan vara ett viktigt verktyg för att förebygga sjukskrivning. Idag är det få som använder ersättningen. 2018 var det 12100 som fick förebyggande sjukpenning.

Sjukpenning i förebyggande syfte är en ersättning som kan göra det möjligt för personer att delta i medicinsk behandling eller rehabilitering som förebygger sjukdom, nedsättning av arbetsförmågan eller förkortar sjukdomstiden. Jämfört med sjukpenning vid sjukskrivning är det få personer som ansöker om och får förebyggande sjukpenning. År 2018 var det 12100 personer. Det motsvarar 2 procent av de som fick sjukpenning vid sjukskrivning.

Syftet med den här analysen är att undersöka vilka som får förebyggande sjukpenning. Ser det olika ut för män och kvinnor och i olika åldersgrupper? Finns det skillnader mellan personer som är anställda av arbetsgivare som har många eller få anställda?

” I bästa fall kan sjukpenning i förebyggande syfte göra det möjligt för personer att delta i insatser som leder till att de inte behöver bli sjukskrivna i ett senare skede

Korta analyser 2019:3

Försäkringskassan
Avdelningen för analys och prognos

Korta analyser är en rapportserie från Försäkringskassan som presenterar aktuell statistik och analys i ett kort format. I slutet av rapporten finns länkar om du vill läsa mer.

FK-nr: 116-18

Om sjukpenning i förebyggande syfte

En person har rätt till förebyggande sjukpenning när hen genomgår en medicinsk behandling eller rehabilitering som syftar till att förebygga sjukdom, förkorta sjukdomstiden, eller helt eller delvis förebygga eller häva nedsättning av arbetsförmågan.

Som villkor för att förebyggande sjukpenning ska beviljas gäller att den medicinska behandlingen eller medicinska rehabiliteringen har ordinerats av läkare och ingår i en av Försäkringskassan godkänd plan, samt att den försäkrade behöver avstå från arbete under minst en fjärdedel av sin arbetstid per dag för att kunna delta i den ordinerade åtgärden.

Exempel på behandlingar som kan vara aktuella är psykologsamtal, sjukgymnastik, missbruksvård, rehabilitering för personer som lever med långvarig smärta eller synnedsättning.

Personer som får sjukpenning i förebyggande syfte slipper i normalfallet karens. Arbetsgivaren behöver heller inte stå för någon sjuklön utan ersättningen betalas från Försäkringskassan från första dagen.

Antalet mottagare har ökat

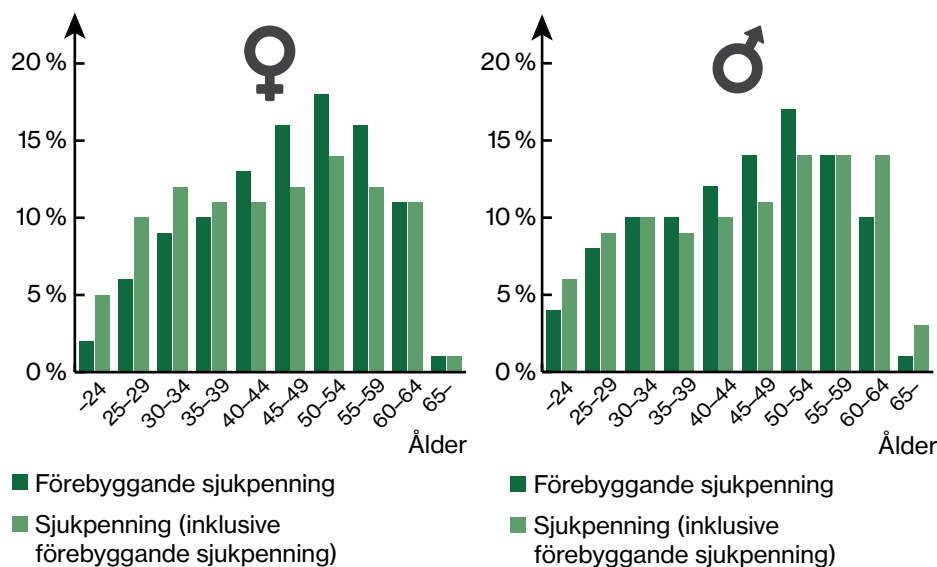
Antalet personer som får förebyggande sjukpenning har ökat över tid. År 1999 var det 6900 personer som någon gång under året fick ersättningen jämfört med 12100 år 2018. Den största ökningen skedde efter år 2008, vilket kan ha ett samband med de förändringar i sjukförsäkringens regelverk som genomfördes vid denna tid. Reformerna innebar bland annat införande av bestämda tidsgränser vid bedömning av rätt till sjukpenning vid sjukskrivning.

Det är framförallt antalet kvinnor som får ersättningen som har ökat, och 2018 var 66 procent av mottagarna kvinnor. Det motsvarar ungefär andelen kvinnor som får sjukpenning (64 procent år 2018).

Många mottagare är i medelåldern

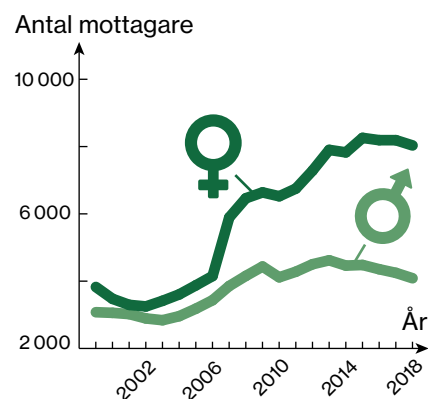
Nästan hälften av mottagarna är i åldern 45–59 år och knappt en tredjedel är yngre än 40 år. Åldersfördelningen är något annorlunda för sjukpenning, där en större andel är sjukskrivna i yngre åldrar. Skillnaden är särskilt tydlig bland kvinnor där 26 procent av mottagarna av förebyggande sjukpenning är under 40 år jämfört med 39 procent bland mottagarna med sjukpenning.

Mottagare av sjukpenning i förebyggande syfte år 2018 fördelat på ålder

Att det är en större andel personer med förebyggande sjukpenning i grupper med högre ålder kan bero på att det är fler personer i dessa åldrar som har utsatts för en längre tids belastning från arbete. Med stigande ålder ökar också risken för att drabbas av kroniska sjukdomar. Äldre kan därför ha särskilt stort behov av insatser som kan förebygga sjukskrivning. Det kan exempelvis handla om medicinsk behandling eller rehabilitering vid smärttillstånd eller sjukgymnastik vid förslitningsskador.

Antal mottagare av sjukpenning i förebyggande syfte 1999–2018

Vanligt att personer tidigare varit sjukskrivna

Personer som får förebyggande sjukpenning har ofta fått sjukpenning tidigare. Av de som fick sjukpenning i förebyggande syfte under 2018 hade 89 procent varit sjukskrivna någon gång tidigare. Bland dessa hade 30 procent varit sjukskrivna på grund av en psykiatrisk diagnos och 20 procent varit sjukskrivna på grund av rörelseorganens sjukdomar. Bland kvinnor som hade varit sjukskrivna före period med förebyggande sjukpenning var de mest förekommande diagnoserna vid den föregående sjukskrivningsperioden, stressrelaterade (anpassningsstörningar och reaktion på svår stress F43) följt av depression (depressiv episod F32) och ryggvärk (M54). Dessa hör också till de vanligaste sjukskrivningsorsakerna bland kvinnor generellt. Bland de män som hade varit sjukskrivna före period med förebyggande sjukpenning var det också vanligt att den föregående sjukskrivningen var kopplad till stress (F43), men den vanligaste diagnosen var psykiska störningar och beteendestörningar orsakade av alkohol (F10). Stressrelaterade sjukskrivningar är vanliga också för män, men psykiatriska diagnoser på grund av alkoholberoende hör däremot inte till de vanligaste orsakerna till sjukskrivning för män generellt. Deltagande i missbruksvård är ett exempel på sådan medicinsk behandling eller rehabilitering som kan ge rätt till förebyggande sjukpenning.

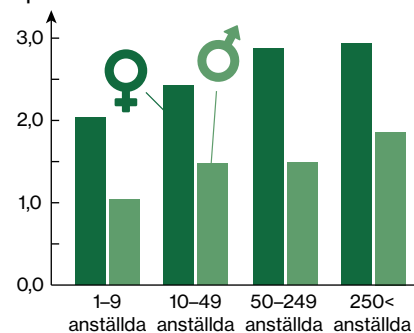
Vanligare att få förebyggande sjukpenning som anställd hos stor arbetsgivare

Både bland kvinnor och män är det vanligare att få förebyggande sjukpenning som anställd hos arbetsgivare med många anställda. Det är också vanligare att personer som arbetar i offentlig sektor än i privat sektor får sjukpenning i förebyggande syfte. Bland kvinnor och män i privat sektor är det vanligast att få ersättningen som anställd hos en arbetsgivare med minst 250 anställda. Bland de kvinnor som arbetar hos en privat arbetsgivare med minst 250 anställda är det 2,9 mottagare per 1000 sysselsatta. Motsvarande siffra är 1,9 mottagare per 1000 sysselsatta bland de män som arbetar hos en privat arbetsgivare med minst 250 anställda. Bland de personer som är anställda hos privata arbetsgivare med färre än 10 anställda är det mindre vanligt att få ersättningen. Bland kvinnor anställda hos mindre privata arbetsgivare är det 2 mottagare per 1000 sysselsatta och bland män är det 1 mottagare per 1000 sysselsatta.

Att det är vanligare att personer som är anställda av arbetsgivare med många anställda eller inom offentlig sektor som får förebyggande sjukpenning har ett samband med att sjukfrånvaron i genomsnitt är högre vid arbetsställen med många anställda och i offentlig sektor jämfört med privat sektor. Det kan också ha ett samband med att större arbetsgivare kan ha mer resurser att erbjuda anställda förebyggande insatser. Anställda i offentlig sektor och hos stora privata arbetsgivare har exempelvis oftare tillgång till företagshälsovård. Det är därför relevant att fråga sig om anställda i offentlig sektor och hos stora arbetsgivare idag har större möjligheter att få ta del av förebyggande insatser och även sjukpenning i förebyggande syfte.

Antal mottagare per 1000 sysselsatta i privat sektor

Antal mottagare per 1000 sysselsatta i privat sektor

Förebyggande sjukpenning kan vara ett viktigt verktyg för att förebygga sjukskrivning

Sjukskrivningar är kostsamma både för individer, arbetsgivare och samhället i stort, och insatser som kan förhindra långa sjukskrivningar är därmed viktiga. Förebyggande sjukpenning ska fungera som ett verktyg för att förebygga sjukskrivningar. För att ersättningen ska komma ifråga krävs insatser från flera håll. Dels måste vårdgivare ordinera evidensbaserade behandlingar till de personer som riskerar sjukskrivning, dels måste arbetsgivaren ta sitt ansvar för att se till att arbetstagare får möjlighet att ta del av behandling. Den försäkrade, dennes arbetsgivare och vårdgivare behöver ofta samarbeta för att komma fram till vilka insatser som är relevanta för att förebygga sjukskrivning. I bästa fall kan sjukpenning i förebyggande syfte göra det möjligt för personer att delta i insatser som leder till att de inte behöver bli sjukskrivna i ett senare skede.

Sjukskrivningar kopplat till psykiatriska diagnoser och däribland stressrelaterade sjukskrivningar ökar, inte minst bland yngre kvinnor. Våra analyser pekar på att gruppen som har förebyggande sjukpenning inte har stressrelaterade diagnoser i lika stor omfattning som de personer som är sjukskrivna och får sjukpenning. Huruvida det finns evidensbaserade behandlingsmetoder för att förebygga stressrelaterad psykisk ohälsa är omdiskuterat. Att det är en mindre andel personer i yngre åldrar som har sjukpenning i förebyggande syfte kan därför ha ett samband med bristande tillgång till insatser för att förebygga de sjukdomar som är vanligare bland yngre, däribland stressrelaterade tillstånd. Det finns därför ett behov av mer kunskap om vilka typer av förebyggande insatser som faktiskt kan förebygga sjukdom och förkorta sjukdomstiden och därmed kan bli aktuella under perioder av förebyggande sjukpenning.

Viktigaste resultaten

- Antalet mottagare av förebyggande sjukpenning har ökat över tid, men jämfört med sjukpenning vid sjukskrivning är det få personer som får förebyggande sjukpenning (2 procent).
- En majoritet av de som får ersättningen är kvinnor (66 procent).
- En stor andel av de personer som får förebyggande sjukpenning är i övre medelåldern. Endast 28 procent är yngre än 40 år.
- Det är vanligare att personer som är anställda av arbetsgivare som har många anställda får förebyggande sjukpenning.

Författare

Fanny Jatko
Analytiker, Försäkringskassan

Presstjänst

010-116 98 88

Om analysen

Analysen om personer som har fått sjukpenning i förebyggande syfte bygger på uppgifter om personer som under ett år har fått minst en utbetalning av sjukpenning i förebyggande syfte. Statistiken kring mottagare fördelat på sektor och antal anställda hos arbetsgivaren bygger på uppgifter om mottagare av ersättningen år 2017 som kopplas ihop med uppgifter om sysselsättning (sektor och storlek på arbetsgivare) för år 2016.

Försäkringskassans datalager saknar idag uppgifter om diagnos och vilken insats som genomförts under period med sjukpenning i förebyggande syfte. De uppgifter om diagnos som tagits fram för analysen bygger på uppgifter om diagnos vid sjukfallet start för de personer som varit sjukskrivna med sjukpenning någon gång före det att de haft sjukpenning i förebyggande syfte.

Källor och mer att läsa

[Sjukpenning i förebyggande syfte – Rättslig uppföljning 2019:06](#)

[Lägst sjukfrånvaro i små välfärdsföretag](#) (Korta analyser 2018:3)

[Storlek på arbetsplatsen påverkar sjukfrånvaron mer än driftsform](#) (Korta analyser 2018:1)

[Sjukfrånvaro efter sektor och kön. Kortperiodisk sysselsättningsstatistik. Statistiska centralbyrån \(SCB\)](#)